

Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯКУБОВА,

orcid.org/0000-0002-7975-7801

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
(Одеса, Україна) *iirya@ukr.net*

Наталія ЧЕПЕЛЮК,

orcid.org/0000-0002-6822-9691

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Національного університету «Одеська політехніка»
(Одеса, Україна) *natalach@gmail.com*

ВОЄННІ НЕОЛОГІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВОРОГА В ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Процес появи нових слів є природним для кожної живої мови. А в часи докорінних змін у суспільній свідомості кількість новотворів стрімко зростає. Причиною виступає не лише потреба дати назву новій реальності, а й бажання виразити емоції через утворення емоційно-експресивних синонімів уже відомих слів. Війна в Україні спричинила сплеск словотворчості. Виникла значна кількість пейоративних нових лексем на позначення ворога. Швидкому розповсюдженню сприяли сучасні інформаційні технології, в інтернет-дискурсі новотвір, який сподобався читачам, поширювався протягом кількох днів.

З трьох виділених вченими груп неологізмів – лексичних, фразеологічних і семантичних – у досліджуваній період найширше представлена перша група. Нами було виокремлено п'ять тематичних груп неологізмів, асоційованих з ворогом: 1) лайливі назви організатора війни, президента РФ, диктатора Путіна (**путлер, пуйло, путідло, рашенфюрер, бункерний дід** тощо); 2) пейоративні синоніми слова «Росія» (**рашика, рашія, моськва, недокраїна, терраша, рушляндія, рашостан, мордор** тощо); 3) номінації представників російської армії (**орки, рашисти, мобіки, чмобіки, чмоня**); 4) назви тих громадян РФ, які підтримують свого диктатора (**москальнота, путіноїди, свинособаки, бидлостанівці, бидломаса, русофашисти, орконаселення** тощо); 5) позначення представників російського уряду й прихильників політики Москви (**відьмедєв, брехлов, кремлядь, бульбозавр, путлерок, медведчукісти, путінферштеєри, московський бантустан** та ін.). На знак зневаги дописувачі інтернету використовують малу літеру в написанні топонімів й антропонімів.

Значна кількість неологізмів утворена з порушенням законів словотвору за асоціативними зв'язками з відомими пейоративними лексемами. Наявні також неологізми, утворені основоскладанням (**звіроїдїоти, оркостан, бульбозавр**), афіксацією (**недокраїна, путіноїди**), різними видами аббревіації (**терраша, пушолпеси**), лексико-семантичним способом (**орки, мордор**). Більше 60% неологізмів-назв ворога є словами на позначення осіб, відбулася тенденція до антропоцентризму мови. За останній рік знизився рівень інтелектуальності мови, звичними стають лайки, арготизми; можливою причиною є зростання соціальної напруги. Досліджувані новотвори мають різну поширеність, частина з них може невдовзі потрапити до словника.

Ключові слова: неологізм, неолексема, інтернет-дискурс, пейоративна конотація, основоскладання, аббревіація.

Inna ROHALSKA-YAKUBOVA,
 orcid.org/0000-0002-7975-7801

*Ph.D. in Philology, Associate Professor;
 Associate Professor at the Department of Psychology, Pedagogics and Linguistics
 State University of Intellectual Technologies and Communications
 (Odesa, Ukraine) iirya@ukr.net*

Nataliya CHEPELYUK,
 orcid.org/0000-0002-6822-9691

*Ph.D. in Philology, Associate Professor;
 Associate Professor at the Department of English Philology and Translation Studies
 Odesa National Polytechnic University
 (Odesa, Ukraine) natalach@gmail.com*

WAR NEOLOGISMS FOR THE ENEMY IN THE INTERNET DISCOURSE

The process of emergence of new words is natural for every living language, and in times of fundamental changes in social consciousness, the number of innovations is growing rapidly. The reason is not only the need to give a name to a new reality, but also the desire to express emotions through the formation of emotionally expressive synonyms of already known words. The war in Ukraine caused a surge in word creation. A significant number of pejorative new lexemes to designate the enemy appeared. Modern Information Technologies contributed to the rapid distribution, in the Internet discourse, the new word, which was liked by readers, spread within a few days.

Of the three groups of neologisms identified by scientists – lexical, phraseological and semantic – the first group is the most widely represented in the studied period. We singled out five thematic groups of neologisms associated with the enemy: 1) abusive names of the organizer of the war, the president of the Russian Federation, dictator Putin (putler, puilo, putidlo, Rashenfürher, a bunker grandfather, etc.); 2) pejorative synonyms of the word “Russia” (rashka, raziya, mos’kva, nedokraina (a fake state), terrasha, rushlandia, rashostan, mordor, etc.); 3) nominations of representatives of the Russian army (orks, rashists, mobiks, chmobic, chmonya); 4) the names of those citizens of the Russian Federation who support their dictator (moscowites, putinoids, pig dogs, bydlostan residents, bydlomasa, russo-fascists, orkon population, etc.); 5) designation of representatives of the Russian government and supporters of Moscow politics (vidmedev, brekhlov, kremlid’, bulbasaur, putlerok, medvedchukists, putinfernsteers, muscovite bantustan, etc.). As a sign of contempt, Internet contributors use a lowercase letter in writing toponyms and anthroponyms.

A significant number of neologisms were formed in violation of the laws of word formation by associative connections with known pejorative lexemes. There are also neologisms formed by stemming (animal idiots, orkostan, bulbosaurus), affixation (nedokraina, putinoids), various types of abbreviation (terrasha, pusholpesy), lexical-semantic method (orks, mordor). More than 60% of neologisms-names of the enemy are words for persons, reflecting the tendency towards anthropocentrism of the language. Over the past year, the intellectual level of the language has decreased, cursing, swearing, and argotisms are becoming common; a possible reason is the increase in social tension. The researched innovations have different distributions, some of them may soon find their way into the dictionary.

Key words: neologism, neolexeme, Internet discourse, pejorative connotation, basic structure, abbreviation.

Постановка проблеми. Лексичний склад кожної живої мови постійно змінюється, безперервно з’являються нові лексеми. Особливо цей процес пожвавився в ХХ ст. завдяки розвитку науки й техніки, останні пів століття кількість неологізмів плавно зростає. Проте бувають періоди стрімкої появи значного масиву новотворів. І це часи докорінних змін у суспільній свідомості, часи глобальних історичних подій – війн, революцій, переворотів, повстань. Окрім потреби називати нові реалії, в народі виникає внутрішнє некероване бажання новим словом передати своє ставлення до подій і людей, що беруть участь у масштабних подіях чи навіть керують ними. Тому в часи бурхливих зрушень з’являється значна кількість новотворів з емоційно-експресивною конотацією.

24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення на територію України, розв’язавши цим міждержавну війну. Зрозуміло, що в більшості громадян України такі дії сусіда викликали різко негативні реакції – осуд, нерозуміння, злість, ненависть. Свої емоції суспільство передає вербально, а не лише фізично, тому активізувалася пейоративна лексика, що поширилася в інтернет-дискурсі. І причиною появи слів зниженого стилю є не тільки й не стільки «підігравання досить значної частини авторів мас-медійних матеріалів низьким смакам і вподобанням певної частини членів українського суспільства з метою бути «своїми», подавати матеріали, як вважають такі адресанти, дохідніше й впливовіше» (Стишов, 2018: 95), а потреба виразити власний і загальнонародний гнів, осуд,

біль, що перевищує критичну межу вміння зберегти зовнішній спокій. Тому протягом 2022 року українська мова збагатилася значною кількістю переважно пейоративних емоційно-оцінних новотворів, пов'язаних з лексикалізацією реалій воєнного часу, а особливо ворога.

Аналіз досліджень. Неологізми попередньої доби вже ставали об'єктом досліджень українських і зарубіжних вчених. Теоретичні питання розробляли такі європейські лінгвісти, як В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, Ж.В. Колоїз, Л. Гілберт, О.А. Стишов, О. Сербенська та інші. На українському мовному матеріалі новотвори вивчали Г. Вокальчук, В. Герман, Л. Дядечко, Н. Клименко, М. Навальна, Л. Павленко, О. Стишов, О. Тодор, О. Турчак, В. Чабаненко, Т. Шинкар тощо. У центрі уваги дослідників були такі питання: відмінність між поняттями «неологізм», «оказіоналізм», «потенційне слово»; мовні й екстралінгвістичні причини появи новотворів; способи творення нових лексем; класифікації з різних точок зору.

У науці існує значна кількість визначень поняття «неологізм», але вони не суперечать одне одному й усі зводяться до такого: *неологізм* – це лексема, фразема чи лексико-семантичний варіант, що недавно з'явилися як назва нової реалії або експресивний синонім уже наявної, мають конотацію новизни, ще не потрапили до словників. Залежно від того, яка саме мовна одиниця виникла, неологізми поділяють на три групи: неолексеми, неофраземи й неосемеми. Ю.А. Зацний ці групи називає лексичними, фразеологічними й семантичними неологізмами. Неосемеми іноді отримують назву відносних, або слабких, неологізмів, а неолексеми – абсолютних, сильних. Неологізми можуть позначати не тільки нові реалії, а й старі, актуалізовані та навіть гіпотетичні (Дзюбіна, 2018: 38). Слова-позначення нових реалій у класифікації В.І. Заботкіної названо власне неологізмами, а позначення старих реалій – трансформаціями, неосемеми дослідниця номінує семантичними інноваціями. Отже, класифікації часто мають в основі одну й ту саму ідею, але вчені послуговуються різними термінами. Якщо розглядати неологізми з точки зору способів словотвору, то можна виділити такі групи: слова, утворені за допомогою афіксації, слово- й основоскладання, різних видів аббревіації й шляхом переосмислення значення наявної вже лексеми.

Основними лінгвістичними причинами появи неологізмів є потреба дати назву новій реалії або експресивний синонім уже відомому поняттю. Екстралінгвістичних причин значно більше. Професор О.А. Стишов виділяє такі: вплив інфор-

матизації; посилення глобалізації; досягнення науково-технічного прогресу; піднесення соціального престижу української мови; відкритість суспільства для міжнародних зв'язків; загальна розкутість, демократизація й лібералізація; усунення цензури й самоцензури; зростання рівня освіченості й інтелектуалізації журналістів і більшості громадян України; зміна мовних смаків і моди в сучасній українській лінгвоспільноті; посилення креативних мовних інтенцій українців, активізація мовної гри в масмедіа й в інтернет-дискурсі та ін. (Стишов, 2022: 43). Основною екстралінгвістичною причиною виникнення неологізмів аналізованого нами періоду є емоційна реакція на суспільно-історичні події.

Мета статті – дослідити тематичні групи, походження, способи творення неологізмів часів війни, що з'явилися в українському інтернет-дискурсі. Актуальність теми зумовлена потребою аналізу незвичних емоційно-оцінних новотворів, обумовлених такою неординарною екстралінгвістичною причиною появи, як війна. Об'єктом дослідження стали новотвори, представлені в інтернет-дискурсі, отримані шляхом суцільної вибірки, в кількості близько 100 одиниць, з яких лише 5% становлять словосполучення, 3% – неосемеми, інші – це неолексеми.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2022 року українська мова збагатилася значною кількістю неологізмів, що називають реалії, пов'язані з війною. Основне джерело поширення нових слів і виразів – інтернет, де громадяни можуть вільно обмінюватися думками й враженнями. Удало створена лексема підхоплюється читачами й швидко розповсюджується в мережі, авторство зараз не є важливим. Отже, певні неологізми стали відомими широким колам суспільства протягом одного-двох місяців, наприклад, *орки*, *путлер*, *мобіки*, *рашисти* тощо.

У суспільній думці з'явився чіткий поділ на своїх і чужих, відповідно до загальнолюдських архетипів національного підсвідомого. А чужі наразі виявилися ворогами, що знищують своїх. Актуалізований фрагмент дійсності завжди отримує значну кількість нових номінацій. Ворог у свідомості будь-якого народу викликає негативні емоції й набуває негативних рис, тому близько 70% усіх неологізмів вказаного періоду є пейоративними назвами ворога. Саме їх буде досліджено в даній статті.

Аналізовані новотвори можна розділити на кілька тематичних груп: 1) лайливі назви організатора війни, президента РФ, диктатора Путіна; 2) пейоративні синоніми слова «Росія»;

3) номінації представників російської армії; 4) назви тих громадян РФ, які підтримують свого диктатора; 5) позначення представників російського уряду й прихильників політики Москви.

Перша тематична група представлена лексемами *путлер*, *пуйло*, *пукін*, *путідло*, *путяша*, *недофюрер*, *рашенфюрер*, *тюер*, *фсбук* і словосполученням *бункерний дід*. На знак зневаги дописувачі інтернету використовують малу літеру в написанні цих антропонімів, тож, ми зберігаємо оригінальний варіант. Усі перераховані номени мають конотацію негативної оцінки, але навіть серед негативних оцінок існує певна диференціація. Народна злість закріпилася в назвах *путлер* і *пуйло*. Обидва слова утворені за аналогією до відомих пейоративних лексем, тут проявилася асоціативність мислення. Російського диктатора останнім часом порівнюють з Гітлером на основі подібності дій, жорстоких, нелюдських, катівських, а до того ж невинуватих і непотрібних власному народу. Номен *путлер* утворено телескопічним методом шляхом поєднання першого складу прізвища *Путін* й другого складу прізвища *Гітлер* (третя літера *t* спільна) без збереження морфемного складу мотиваційних слів.

Народ у своїй словотворчості може вдаватися до оцінок-насмішок і оцінок-нівелювань (Кирилюк). Такими є всі інші новітні антропоніми цієї тематичної групи. Фонетичний неологізм *пукін* (у прізвищі відбулася заміна однієї літери за аналогією) принижує важливість суб'єкта номінації, натякає на неспроможність носія до значних вчинків. Номен *путідло* утворився шляхом відсікання останнього звука прізвища й додавання форманту *-дл(о)*, який використовується переважно в негативних назвах осіб, наприклад, *бидло*, *падло*, *шмаровидло*, *страховидло*, *чуперадло* тощо (Інверсійний словник, 1985: 513-514), тут яскраво простежується аналогія. У новотворі *путяша* відсічено російський прізвищний суфікс *-ін-* і додано меліоративний російський малопродуктивний суфікс *-яш-*, що додавався переважно до імен (*Дуняша*) і має конотацію розмовності; у такий спосіб відбувається нівелювання сили й величності ворога.

Номени *недофюрер* (утворено префіксальним способом), *рашенфюрер* (утворено основокладанням), *тюер* (утворено за аналогією) мають в основі німецьке звання *фюрер* (походить від нім. *Führer* і перекладається «вождь»), яке отримували фашистські офіцери II Світової війни, а початково сам Гітлер. Префікс *недо-* применшує значення послідовника в порівнянні з оригіналом, корінь *рашен*, що є транслітерацією англійського слова,

не лише вказує на національність, а й підкреслює відмінність і меншовартість. Заміна першого *ф* на *п* пов'язана з аналогією до французького слова *пюре*, і це теж оцінка-нівелювання. Цікавою суфіксацією аббревіатури є новотвір *фсбук*. Відомо, що Путін працював у ФСБ, до якої в нашого народу склалося негативне ставлення ще з часів СРСР, доданий суфікс *-ук-* у даному випадку має непродуктивне в сучасній українській літературній мові значення особи. В «Інверсійному словнику» з подібним суфіксом є лише історизми *гайдук*, *сельджук*, *башибузук*, лайливе *дундук* і діалектне *старук* (Інверсійний словник, 1985: 473-474). Простежується також аналогія з англійським *фейсбук*. Номінація *бункерний дід* є проявом зневаги до старої людини, яка настільки боїться вірусу, що добровільно ув'язнила себе в бункері. Як наслідок – війни така особа злякається ще більше, ми можемо не боятися цього вождя.

До другої тематичної групи увійшли новотвори-топоніми, які теж в інтернет-дискурсі написані з малої літери на знак зневаги: *рашка*, *расея*, *rossia*, *razzia*, *sracia*, *расійська педерація*, *моськва*, *масковія*, *маасква*, *москальщина*, *недокраїна*, *терраша*, *кацапія*, *рфія*, *рушляндія*, *рашостан*, *оркостан*, *мордор* і граматичний неологізм *на росії*. Англійська назва країни транслітерується як *раша*, багатозначний суфікс *-к-* у даному випадку має конотацію зменшення й пестливості, що в поєднанні з коренем-назвою держави є натяком на малу значимість. У багатьох новотворах спостерігаємо висміювання російського акання. *Расея* – транслітерація російського слова, яким самі громадяни називають свою країну, підкреслюючи її антагоністичні суперечності, поєднання багатства й бідності, величі й недолугості. Написання латинських літер *zz* можна сприймати як алюзію до маркування військової техніки, така візуалізація посилює негатив.

Лексема *моськва* утворена шляхом додавання м'якого знака за аналогією до назви породи собак *моська*, що, завдяки байці І. Крилова, є символом мізерності й малої вартості. Номен *москальщина* утворено суфіксальним способом, але слід зауважити, що суфікс *-щин-* позначає територію саме в українській мові, в російській він малопродуктивний, додається до прізвищ й утворює абстрактні поняття (*пугачевщина*, *деникинщина*). Префіксальний новотвір *недокраїна* несе в собі оцінку-нівелювання й висміювання. Слово *терраша* утворено способом часткової аббревіації шляхом усічення прикметника *терористичний* і поєднання його з англійським транслітерованим коренем *раша*. Світова спільнота обговорює

питання визнання Росії спонсором тероризму, для українців, що відчули на собі «любов» брата-сусіда, немає жодних сумнівів. Кацапи – лайлива назва росіян, суфіксація за аналогією дає назву території чи країни, де живуть кацапи – *кацапія*. Негатив тут передає сам корінь. Той самий суфікс *-ій-* додано до абрєвіатури РФ й отримано назву держави – *рфія*.

Номен *рушляндія*, *рашостан*, *оркостан* утворені основоскладанням, перший компонент вказує на назву мешканців, а другий означає землю. У лексемі *рушляндія* спостерігаємо чергування *с//ш*, яке було результатом першої палаталізації в слов'янських мовах, зараз цей закон не діє і в нових словах такої зміни не може бути. Компонент *-ляндія* зустрічається в чотирьох топонімах *Фінляндія*, *Шотландія*, *Ірландія*, *Ісландія*, перекладається «земля, країна» (у першій назві бачимо середньоевропейський напівм'який [л'], інші території лежать на північному заході, там [л] твердий). Корінь *-стан*, приєднаний за допомогою інтерфікса *-о-*, походить з іранської мови «земля, місце», поширюється в Азії. З цим коренем існує п'ять назв країн *Казахстан*, *Узбекистан*, *Таджикистан*, *Пакистан*, *Афганістан* і три назви територіальних одиниць в РФ – *Башкортостан*, *Татарстан*, *Дагестан*. Подібна номінація може бути натяком на віддаленість російського народу від європейських цінностей.

Лексема *мордор* на позначення РФ є семантичним неологізмом, що виник кілька років тому, але зараз набув поширення. Слово походить від староанглійського *mordor*, що означає «смертельний гріх» або «ворог». Дж.Р.Р. Толкін назвав так конаючу, але ще не зовсім померлу країну, якою правив Саурон – втілення зла. З ельфійських мов, вигаданих письменником, *мордор* перекладається як «чорна країна» або «земля тіні». Авторами неологізму проводилася паралель між найжахливішим регіоном фантастичного Середзем'я й найгіршою країною на Землі – Росією. Слово утворено на основі метафоричного переносу лексико-семантичним способом. Росіяни століттями намагалися принизити нашу країну, використовуючи прийменник *на Україні*, граматичну форму *на росії* можна вважати відплатою.

Третя тематична група – назви військових російської армії: *орки*, *рашисти*, *мобіки*, *чмобіки*, *чмоня*, *вайська* тощо. Перше слово настільки поширилося, що стало відомим в усій країні й за її межами, воно з'явилося ще в часи АТО. Орк – уявна, вигадана істота потворної зовнішності, герой давніх легенд та інших фольклорних творів, монстр. Персонажі, що позначаються

етимологічно або фонетично близькими словами, присутні в багатьох творах європейської літератури (Oxford English Dictionary), у міфології етрусків, галлів, римлян це покровитель пекла, його зображали бородатим велетнем, що мучив мертвих у потойбічному світі. Лексема стала всевітньовідомою завдяки творам Дж.Р.Р. Толкіна, у романах якого орки – це злі на все й усіх людиноподібні істоти, варвари, приземкуваті, з великим іклами, гострими вухами. Російських солдатів назвали орками за їхню безглузду жорстокість, затьмарену свідомість, низький рівень інтелекту, схильність до злочинів, катувань. Дружин орків пропонується називати *оркинями*, тут позначилася тенденція до поширення фемінітивів, утворених за допомогою продуктивного суфікса *-ин-*, але цей суфікс зараз позначає особу жіночої статі за родом діяльності. Для утворення назви дружини в українській мові існував суфікс *-их(а)*, а в російській – *-ш(а)*.

Номен *рашист* – суфіксальне утворення від англійської назви країни *раша*, *-ист-* поширений суфікс на позначення особи, але головною рисою новотвора є співзвучність зі словом *фашист*, яким називають представників російської армії за подібні жорстокі вчинки. Існує припущення, що неологізми *рашизм*, *рашист* увійдуть до словника як позначення політики Путіна й назва його воїнів і прихильників. Усічення слова *мобілізований* і його суфіксація *-ік-* дають нову назву *мобік*, що несе конотацію іронії й нівелювання. Номен *чмобік* має дві теорії утворення: перша полягає в додаванні до попередньої назви літери *ч*, що є абрєвіацією від російського *чрезвычайная мобилизация*, а згідно з другою теорією відбулася суфіксація абрєвіатури з тюремного аргю *чмо*, тоді *-б-* виступає нетиповим інтерфіксом. У будь-якому випадку алюзія з аргю надзвичайно очевидна, і неологізм має різко негативне значення, як і наступний номен *чмоня*, що утворений шляхом суфіксації тієї самої абрєвіатури й позначає недоумкуватого хлопця, не здатного усвідомити причиново-наслідкові зв'язки подій.

До четвертої тематичної групи належать назви громадян РФ, розум яких затьмарено брехливою пропагандою, внаслідок чого вони втратили вікове людське вміння розрізнати добро й зло. До цієї категорії можуть належати як військові, так і цивільні. Усі неологізми мають негативне забарвлення: *русня*, *росіянци*, *москальня*, *москальнота*, *московити*, *парашенці*, *путіноїди*, *свинособаки*, *звіроїдоти*, *свинокуси*, *бидлостанівці*, *бидломаса*, *русофашисти*, *орконаселення* тощо. Номен *москальня*, *русня*, *москальнота* утворено

шляхом додавання суфіксів *-н-* й *-от-*, які в даному випадку вказують на збірне поняття «група москалів», «група русских (рос.)». Негативне ставлення до москалів сформувалося більше двохсот років тому, а до росіян – з початком війни. Крім того, збірні поняття, утворені від назв осіб, мають відтінок зневажливості: *солдатня*, *козачня*, *матросня* тощо (Інверсійний словник, 1985: 650–652). Творці неологізмів надають перевагу старому топоніму *Московія*, щоб не ототожнювати нащадків цієї держави з нащадками Київської Русі.

Новотвір *парашенці* утворено за аналогією до тюремного слова *параша* з додаванням суфікса *-ець* на позначення особи. Навряд чи тут ідеться про конфіксальний спосіб словотвору, оскільки префікс *па-* зі значенням «несправжній» є непродуктивним і не відповідає змісту. Аналогічне значення притаманне суфіксоїду *-оїд*, приєднаному до прізвища диктатора, неологізм *путіноїд* має конотацію засудження й приниження: як би апологети не прагнули дорівнятися в жорстокості до свого вождя, вони все одно будуть лише жалюгідними копіями.

Значна кількість номенів утворена основокладанням з інтерфіксом *-о-*: *свинособаки*, *звіроїдіоти*, *свиноруси*, *бидлостанівці*, *бидломаса*, *русофашисти*, *орконаселення*. Назви тварин досить часто використовуються в пареміях і в порівняннях для наголошення на негативних ознаках, приписуваних цим тваринам. А лексеми *бидло* й *ідіот* є від початку грубими, лайливими. Чисельні приклади неологізмів-назв осіб засвідчують тенденцію до антропоцентризму, яка в сучасній українській мові активізує свій вияв (Стишов, 2018: 96).

П'ята тематична група – це назви представників російського уряду та прихильників РФ: *відьмедєв*, *алкофсб*, *брехлов*, *пушолтеси*, *кремлядь*, *вуса кремля*, *сумна коняка*, *бульбозавр*, *путлерок*, *медведчукісти*, *путінферштеєри*, *путіністи*, *бульбоголови*, *бидлорусь*, *московицький бантустан* тощо. Найпопулярнішими особами російського уряду є Лавров, Шойгу, Медведєв, Песков, а найбільше негативу викликають українофоби, що у своїх виступах перекручують історію й сучасні події, поширюють кремлівську пропаганду. Новотворами *відьмедєв*, *алкофсб* названо Медведєва, перший номен утворено шляхом метатези *м* і *в*, а також звукозмін за аналогією до слова «відьма», другий – основокладанням, де функцію твірної основи виконує аббревіатура ФСБ. Чітко простежується натяк на шкідливу звичку особи та на її минуле.

Лаврова вже кілька років порівнюють з сумною конякою через подібність зовнішнього вигляду, але ця неофразема не фіксується словниками,

зберігає відтінок розмовності. Через постійне висловлення міністром абсурдних міркувань його названо *брехлов* – аналогія до прізвища й типовий російський суфікс *-ов*. Фразема *вуса кремля* надана через зовнішній вигляд Пескова й на перший погляд не містить негативної оцінки, яка криється в назві місця роботи особи. Акронім *пушолтеси* – узагальнена саркастична назва керівників РФ: *Путін* + *Шойгу* + *Лавров* + *Песков*, відбулося усичення за зразком аббревіації без збереження морфемної структури. Усю кремлівську владу, яка нагадує челядь диктатора, О. Забужко назвала різко негативним неологізмом *кремлядь*, співзвучність з лайкою є натяком на продажність, слово утворено за аналогією, оскільки в українській мові немає суфікса *-адь* зі значенням збірності.

Відомими прихильниками політики Москви є Лукашенко й Орбан. Тож, їх не обійшли увагою творці неологізмів. Президента Білорусі названо *бульбозавром*, Орбан отримав прізвисько *путлерок*. Номен *бульбозавр* утворений основокладанням з інтерфіксом *-о-*, перший корінь – діалектна українська назва картоплі, що є основним продуктом, вирощуваним у Білорусі, друга частина – це аналогія до слова *динозавр* і натяк на солідний вік Президента. Корінь *-завр-* запозичений з новолатинської наукової номенклатури, має грецьке походження й перекладається як «ящірка» (Етимологічний словник, 1985: 73), зустрічається лише в назвах вимерлих тварин: іхтіозавр, бронтозавр, палеозавр тощо (Інверсійний словник, 1985: 541). Орбан отримав зменшено-пестливий суфікс *-ок-*, оскільки до рівня першообразу йому ще далеко. Білорусів, що підтримують російську агресію, названо *бульбоголовими* за відсутність критичного мислення, притаманну навіть найкориснішим рослинам.

Неологізмом *путінферштеєри* О. Забужко називає тих, хто знайшов порозуміння з Путіним і хоч найменшим способом підтримує його агресію. Номен утворено складанням основ: прізвище + німецьке дієслово *verstehen* «розуміти» з суфіксом *-ер-* на позначення особи. Суфіксальне утворення *путініст* асоціюється з прихильниками диктатора. Новотвір *медведчукісти* вказує на прихильників Медведчука, формально він утворений суфіксацією прізвища, але простежується аналогія з радянським історизмом *чекісти*, яким називали працівників ЧК, що спеціалізувалися на збиранні доносів, фабрикуванні кримінальних справ, на ув'язненнях і розстрілах. У зв'язку з цим номен набуває додаткового негативного забарвлення.

Неофраземою *московицький бантустан* автор-інтелектуал назвав Білорусь. Бантустані – це

квазідержавні утворення для чорних громадян на території ПАР і Намібії в середині ХХ ст. Термін з'явився в 40-х роках, утворений основокладанням без інтерфікса: *банту* – назва групи корінних народів Південної й Центральної Африки, корінь *-стан* походить від праіндоєвропейського **stā* «стояти», існував у давній перській та індоіранських мовах зі значенням «місце, земля» (Етимологічний словник, 2005: 395). У словосполученні криється натяк на відсутність у Білорусі самостійності, підкорення Лукашенка владі Кремля. Це принизливо для держави, таку оціночну конотацію має неологізм.

Висновки. Більша частина воєнних неологізмів має негативну конотацію. А «наявність зна-

чної кількості слів з пейоративним відтінком, а також швидкість, з якою виникають і поширюються ці номени в суспільстві, вказує на надмірну соціальну напругу» (Кирилюк: 56), що не дивно в часи війни. За останній рік знизився рівень інтелектуальності мови, звичними для багатьох стають лайки, арготизми, вони навіть подекуди починають претендувати на літературність. Досліджувані новотвори мають різну поширюваність, частина з них має можливість потрапити до словника.

У перспективі можна дослідити неологізми на позначення воєнних дій та провести порівняльний аналіз новотворів на позначення ворогів і своїх захисників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дзюбіна О. І. Типологічні принципи класифікації неологізмів у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 33. Том 2. С. 38–40.
2. Етимологічний словник української мови: В 7 т./ за ред. О.С. Мельничука. К.: Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–7.
3. Інверсійний словник української мови / за ред. С.П. Бевзенка. К.: Наук. думка, 1985. 811 с.
4. Кирилюк О. «Вогнехреще» або неологізми як відображення військового протистояння. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. Вип. 137. С. 52–57. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099744.pdf>
5. Стишов О.А. Особливості словотворення складних okazionalizmів у сучасній українській мові. *Лінгвістичні студії*. 2022. Вип. 43. С. 41–52.
6. Стишов О.А. Стилістично марковані лексичні неологізми в дискурсі ЗМІ початку ХХІ століття. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2018. Вип. 47. С. 91–98.
7. Oxford English Dictionary. Oxford University Press, England. URL: Oxford English Dictionary (oed.com)

REFERENCES

1. Dzyubina O. I. Typologichni pryntsypy klasyfikatsiyi neolohizmiv u suchasniy anhliys'kiy movi. [Typological principles of classification of neologisms in modern English]. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Philology, 2018, No. 33, Volume 2, pp. 38–40 [in Ukrainian].
2. Etymologichnyy slovnyk ukrayins'koyi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]: In 7 volumes/ edited by O.S. Melnychuk, Kyiv: Naukova dumka, 1982-2012, T. 1–7 [in Ukrainian].
3. Inversiyyny slovnyk ukrayins'koyi movy [Inversion dictionary of the Ukrainian language] / edited by S.P. Bevzenko, Kyiv: Naukova dumka, 1985, 811 p. [in Ukrainian].
4. Kirilyuk O. “Vohnekhreshche” abo neolohizmy yak vidobrazhennya viys'kovoho protystoyannya [“Fiery Cross” or neologisms as a reflection of military confrontation]. Proceedings. Series: philological sciences, Vol. 137, pp. 52–57 [in Ukrainian]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099744.pdf>
5. Styshov O.A. Osoblyvosti slovotvorennya skladnykh okazionalizmiv u suchasniy ukrayins'kiy movi [Peculiarities of word formation of complex occasionalisms in the modern Ukrainian language]. Linguistic studies, 2022, Issue 43, pp. 41–52 [in Ukrainian].
6. Styshov O.A. Stylistychno markovani leksychni neolohizmy v dyskursi ZMI pochatku XXI stolittya [Stylistically marked lexical neologisms in mass media discourse at the beginning of the 21st century]. Linguistic studies: Collection of science works of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda, 2018, Issue 47, pp. 91–98 [in Ukrainian].
7. Oxford English Dictionary. Oxford University Press, England. URL: Oxford English Dictionary (oed.com)